

M O N I T O R 2004

pilotné testovanie maturantov



Slovenský jazyk a literatúra

Test Sj-2

forma B

**Test je určený maturantom v SOŠ, SOU a ZŠŠ
v triedach s vyučovacím jazykom slovenským
a maturantom v gymnáziách v triedach
s vyučovacím jazykom ukrajinským**

**© (2004) Štátny pedagogický ústav
EXAM[®], Bratislava**

Ukážka 1
Ján Kalinčiak: Reštavrícia
 (úryvok)

Vicišpán si teda pomädli čelo, čiahol do vačku a riekol: „Dobre teda, Matiáško, keď ste tak potrebný – no, však ani ja nemám srdce zo skaly – tu máte tisícku, veď ja ani nečakám, či vyhráme, či nie – však kde je Bešeňovský, tam je víťazstvo isté!”

Ako Matiáš prvý raz v živote tisícku uhliadol, vyceril zuby ani vlk, vytreštil oči ako jazvec, bo ani vlastným očiam neveril, že naňho odrazu zo všetkých strán prší požehnanie; vidiac však, že vicišpán nežartuje a tisícku len ďalej podáva, čiahol po nej i zvolal: „Tak si, vaša milosť, i dom pokryjem, i stodolu vystavím, i dačo dlžôb splatím – a len vás prosím, aby ste sám pred slávnou famíliou vyriekli, že som sa ja na vaše slovo zaliečal potockovcom, aby som skúsil, kto je verný, kto nie; lebo by mi ináče páni bratia neverili.“

- 01** Určte slovný druh slova *tisícka*.
- 02** Aký druh charakteristiky Matiáša použil autor v ukážke 1?
- 03** Vypíšte z prvého odseku ukážky 1 jeden frazeologizmus.
- 04** Do akej príznakovej skupiny slov slovnej zásoby zaraďujeme slovo *vicišpán*?
- 05** Akú charakterovú črtu zemana Matiáša Bešeňovského naznačil autor v poslednej vete ukážky 1?
- (A) dôverčivosť (B) bezcharakternosť
 (C) oddanosť (D) lakomosť
- 06** V ktorej z uvedených možností je správne vysvetlený význam slova *potockovci* z poslednej vety ukážky 1?
- (A) rodina s priezviskom Potocký (B) prívrženci rodiny Potockých
 (C) prezývka ľudí, bývajúcich za potokom (D) skupina ľudí, ktorí odkladajú veci „na potom”
- 07** Akým spôsobom najčastejšie rieši hrdina v romantických dielach rozpor medzi sebou a okolitým svetom?
- (A) Poradí sa s blízkymi ľuďmi. (B) Intenzívne komunikuje s okolím.
 (C) Odíde študovať do mesta. (D) Vykoná hrdinský čin.
- 08** Použitím oslovenia *Matiáško* (v prvej vete ukážky 1) chcel vicišpán
- (A) v Matiášovi vzbudiť obdiv. (B) Matiáša uraziť.
 (C) Matiáša oklamať. (D) Matiáša získať na svoju stranu.

Ukážka 2
Ovídius: Umenie milovať
(úryvok)

*Ako som o láske spieval, sám Apollón zjavil sa pri mne
a palcom na zlatej lýre rozohral zvonenie strún.
V rukách mal vavrín a mal ho aj vpletený do svätých kučier –
na dohľad prišiel ten veštec, predniesol takúto reč:
„Ty, ktorý vyučuješ len ľahkej a neslušnej láske,
privedže svojich žiakov k miestu, kde stojí môj chrám
a kde si prečítať môžu ten slávny, povestný nápis
– seba samého poznaj – každý tú povinnosť má.
Kto seba samého spozná, ten dokáže milovať múdro,
sústredí všetky sily na svoju účelnú hru.*

- 09** Vypíšte z ukážky 2 slovo, na základe ktorého vzniklo pomenovanie jedného literárneho druhu.
- 10** Koho oslovuje Apollón v ukážke 2 zámenom *ty*?
- 11** Vypíšte z prvého štvorveršia ukážky 2 jedno epiteton.
- 12** Ktoré literárne obdobie oddeľuje humanistickú a renesančnú literatúru od klasicistickej?
- 13** V druhom verši ukážky 2 sa píše, že sa Apollón zjavil *s palcom na zlatej lýre*. Tento text naznačuje, že Apollón bol bohom
- (A) morálky. (B) povinnosti. (C) umenia. (D) výučby.
- 14** Slovo *sám* je v prvom verši ukážky 2 použité vo význame
- (A) dokonca až on. (B) samotný, bez iných.
(C) potajomky, bez svedkov. (D) nedôležitý, iba on.
- 15** Ktoré z nasledujúcich tvrdení vyplýva z Apollónovej reči v ukážke 2?
- (A) Ak budeš múdro milovať, spoznáš sám seba.
(B) Každý by si mal seba samého vážiť, takú má povinnosť.
(C) Len keď si budeš sám seba vážiť, dokážeš milovať.
(D) Len znalosť vlastného charakteru umožňuje prežiť lásku múdro.
- 16** Ktoré z uvedených slov je napísané chybné?
- (A) vonný (B) drahocný (C) sklený (D) senný

Ukážka 3
Mikuláš Kováč: Vlas

- | | | |
|--|---|--|
| (1) <i>Posadil sa za stôl,
tak ako si sadá
hladný človek.</i> | (5) <i>Hodinky naspäť tikali:
tak-tik,
tak-tik</i> | (9) <i>a povedal niečo iné,
niečo úplne iné,
také, čo sa nehovorí,
keď nájdeme vlas.</i> |
| (2) <i>Nabral si polievky do
taniera,
tak ako sa polievka naberá.</i> | (6) <i>a on sa díval na ňu,
jak stojí pri stole
so sklonenou hlavou.</i> | (10) <i>A ona
vybehla do predizby
a do uzlíčka si uviazala
svoju šťastnú hlavu.</i> |
| (3) <i>Naraz
vytiahol z taniera
vlas,
vyblednutý vlas.</i> | (7) <i>Hodiny naspäť tikali:
tak-tik
a on sa díval na vlas,
na tenučkú
striebornú nitku,
učupenú v dlani.</i> | (11) <i>Hodiny dopredu tikali:
tik-tak,
tik-tak.</i> |
| (4) <i>Pozrel na ňu,
zamračil sa
a chcel povedať niečo,
niečo, čo sa hovorí,
keď nájdeme vlas.</i> | (8) <i>Vyhľadil ju palcom,
omotal si ju okolo prsta</i> | |

17 Akým veršovým systémom je napísaná báseň *Vlas*?

18 Akým slovným druhom je slovo *okolo* vo verši *omotal si okolo prsta*?

19 V ukážke 3 je lyricko-epická báseň, v ktorej sa nachádzajú všetky časti kompozície epických diel (úvod, zápleтка, zauzľovanie, vyvrcholenie, obrat v deji, záver). Napíšte číslo strofy, v ktorej z hľadiska kompozície nastáva obrat v deji.

20 V 6. strofe básne je zobrazená žena cítiaca previnenie alebo obavu (*so sklonenou hlavou*). Vypíšte z textu ukážky 3 jedno prídavné meno, ktoré vyjadruje opačný pocit.

21 V 10. strofe básne sa nachádza metafora *do uzlíčka uviazala svoju šťastnú hlavu*. Z čoho autor čerpal pri tvorbe tejto metafory?

- | | |
|----------------------------|------------------------------|
| (A) Z ľudovej slovesnosti. | (B) Z Biblie. |
| (C) Z gréckej mytológie. | (D) Zo stredovekých legiend. |

22 Aký postoj muža k žene je zobrazený v básni *Vlas*?

- | | | | |
|---------------|--------------|-----------|------------------|
| (A) sklamanie | (B) vďačnosť | (C) láska | (D) zatrpknutosť |
|---------------|--------------|-----------|------------------|

23 Ktorú z uvedených funkcií nesplňajú v básni *Vlas* hodiny?

- | | |
|-------------------------------|--|
| (A) poukazujú na hodnotu času | (B) sú ukazovateľom napätia v miestnosti |
| (C) vyjadrujú prerušenie deja | (D) signalizujú zmenu |

24 Ktoré tri z uvedených autoriek boli predstaviteľkami povojnovej literatúry?

- | | | | |
|----------------------|---------------------------|-----------------------------|-----------------|
| (1) T. Vansová | (2) H. Ponická | (3) B. Slančíková-Timrava | (4) J. Blažková |
| (5) Ľ. Podjavorinská | (6) E. Maróthy-Šoltéssová | (7) L. Vadkerti-Gavorníková | |

Ukážka 4
Prvá pomoc

Bodnutie včelou, osou alebo sršňom je veľmi bolestivé. V mieste vpichu sa môže vytvoriť červený, bolestivý a páliaci opuch. Niektorí ľudia reagujú na bodnutie hmyzom precitlivo, alergicky. Majú pocit mrazenia, cítia nevoľnosť, ba môžu sa dusiť. Po väčšom počte bodnutí rýchlo upadajú do šoku.

Postihnuté miesto ochladzujeme ľadom alebo studeným obkladom. Ak máme poruke pinzetu, žihadlo ňou vytiahneme. Neustále sledujeme, či postihnutý dobre dýcha a či nestráca vedomie.

Najnebezpečnejšie je bodnutie do ústnej dutiny (jazyka, hltana, hrtana, priedušnice, pažeráka), pretože na týchto miestach veľmi rýchlo opuchne sliznica, čo môže spôsobiť dusenie. Vtedy treba bezodkladne vyhľadať lekársku pomoc. Postihnutému človeku dáme cmúľať ľad a priložíme mu na ranu studený obklad.

25 Nájdite v ukážke 4 jedno prídavné meno, ktoré je použité v III. stupni. Napíšte ho v základnom tvare.

26 Do ktorého jazykového štýlu zaraďujeme ukážku 4?

27 Určte vetný člen zvýrazneného slova vo vete *Majú pocit mrazenia*.

28 Napíšte genitív singuláru slova *osa*.

29 *Vtedy treba bezodkladne vyhľadať lekársku pomoc.*

Uvedená veta je z hľadiska členitosti

(A) dvojčlenná úplná.

(B) jednočlenná slovesná.

(C) dvojčlenná neúplná.

(D) jednočlenná neslovesná.

30 Ktoré z nasledujúcich tvrdení vyplýva z ukážky 4?

(A) Keď postihnutý stráca vedomie, treba mu dať cmúľať ľad.

(B) Po každom bodnutí hmyzom treba vyhľadať lekársku pomoc.

(C) Žihadlo by sa malo vytiahnuť z rany.

(D) Postihnuté miesto sa nesmie škriabať.

31 Do ktorej skupiny slov slovnej zásoby zaraďujeme slová *priedušnica, pažerák, hltan*?

(A) odborné názvy

(B) slangové slová

(C) dialektizmy

(D) poetizmy

32 Ktoré z uvedených slov obsahuje slabikotvornú spoluhlásku?

(A) hrtan

(B) sliznica

(C) obklad

(D) mrazenie

Ukážka 5
Jozef Gregor Tajovský: Statky-zmätky
 (úryvok)

1. Zuzka: Nevieš, a mňa by si mohol znovu nechať. Ak poznávaš doterajší život svoj, tým lepšie. Zanechaj ho a tráp sa, ako vieš. Ja sa tiež tak budem; škoda by nám bolo znovu začínať. Už mi otvrdlo srdce, zabudla som na útky, majme pokoj. Vzal si si druhú, nemôžeš mať mňa. Ži s tou.

2. Zuzka (sama): Mne nikto neuzná. Každý mi len, i vlastná mať – len trp a trp. Ale ja to nevydržím. Ako keby to bolo od hladu alebo od smädu trpieť. Ja trpieť, a on na mňa nepomyslí? Trpieť od muža, ktorý ma klame... Nie, dosť bolo už. Nebudem trpieť! Bola by som horšia od frajerky. Sama sebe by sa musela zhnúsiť.

3. Zuzka: Ja ho chcem, ako som ho od prvopočiatku chcela. Chcem ho počúvať, obsluhovať, verná mu byť a robiť a žiť statočne, ako sa patrí. Toho odo mňa nikdy nepočul, že ho nechcem. Ale on si ma neváži, ani ako slúžky, nie ženy prisahanej... (Plače.) A tak ja idem. Načo mu zavádzať? Prečo sa triasť pred ním, báť sa ho? A byť mu na závade...

33 Do akého literárneho obdobia sa zaraďuje tvorba Jozefa Gregora Tajovského?

34 Ako sa volá prehovor jednej postavy, ktorý je súčasťou dialógu?

35 Do ktorého literárneho druhu zaraďujeme dielo, z ktorého je ukážka 5?

36 Vypíšte z 2. prehovoru prvé slovo vety, ktorá vyjadruje zmenu Zuzkinho postoja k Ďurovi.

37 Prvkami ktorého jazykového štýlu obohatil Jozef Gregor Tajovský text diela, z ktorého je ukážka 5?

(A) publicistického

(B) odborného

(C) hovorového

(D) administratívneho

38 Ako sa končí dielo, z ktorého je ukážka 5?

(A) Rozhodnutím hlavnej hrdinky začať nový život.

(B) Vyhrotením nenávisti medzi hlavnými postavami.

(C) Úplným zmierením hlavných postáv.

(D) Tragicky – smrťou hlavnej hrdinky.

39 V akom rodinnom vzťahu bola Zuzka Kamenská s Ďurom Laukom v diele, z ktorého je ukážka 5?

(A) súrodenci

(B) otec a dcéra

(C) neter a strýko

(D) manželia

40 V ktorej z možností sú všetky slová napísané správne?

(A) väzba, späť, zmäknúť, ôsmy

(B) väzba, spetý, zmäknúť, ôsmy

(C) vazba, spatý, zmeknúť, osmy

(D) väzba, späť, zmeknúť, osmy

Ukážka 6
Jerome David Salinger: Kto chytá v žite
 (úryvok)

To je všetko, čo som vám chcel povedať. Mohol by som vám ešte porozprávať, čo som robil, keď som prišiel domov, ako som ochorel a tak ďalej a do akej školy mám chodiť na jeseň, keď odtiaľto vypadnem, ale nechce sa mi. Fakt nie. To ma momentálne veľmi nezaujíma.

Všelijakí ľudia a hlavne jeden psychoanalytik, čo je tu, sa ma v kuse vypyávajú, či sa už budem učiť, keď sa v septembri vrátim do školy. To je podľa mňa hlúpa otázka. Ako môžete vedieť, čo urobíte, kým to neurobíte? Odpoveď znie, že nemôžete vedieť. Myslím si, že sa budem učiť, ale ako to mám vedieť? To je namojdušu hlúpa otázka.

41 Nájdite v texte ukážky 6 otázku, ktorú nazval Holden *namojdušu hlúpou*. Vypíšte z nej prvé slovo.

42 Vypíšte z nasledujúcej vety slovo, v ktorom prichádza k spodobovaniu.

Odpoveď znie, že nemôžete vedieť.

43 Akým slovotvorným postupom vzniklo slovo *psychoanalytik*?

44 Určte druh vedľajšej vety v nasledujúcom súvetí: *Myslím si, že sa budem učiť.*

45 V ktorej z možností je najlepšie vystihnutý Holdenov postoj k vlastnej budúcnosti vyplývajúci z textu ukážky 6?

- | | |
|---|--|
| <p>(A) predstieraná ľahostajnosť</p> <p>(C) značná zvedavosť a očakávania</p> | <p>(B) neopodstatnené nádeje</p> <p>(D) túžba napraviť svoje omyly</p> |
|---|--|

46 Ktorí traja z uvedených autorov boli predstaviteľmi literatúry po 2. svetovej vojne?

- | | | | |
|----------------|--------------------|----------------|------------------|
| (1) J. Heller | (2) F. Kafka | (3) A. Moravia | (4) J. P. Sartre |
| (5) R. Rolland | (6) V. Majakovskij | (7) G. B. Shaw | |

47 Názov románu *Kto chytá v žite* súvisí

- | | |
|--------------------------|---------------------------------|
| (A) s Holdenovou prácou. | (B) s jeho športovými záujmami. |
| (C) s jeho snami. | (D) s jeho vzťahom k dievčatám. |

48 Komu kladie postava otázky v druhom odseku ukážky 6?

- | | |
|-------------------------------------|------------------------|
| (A) Kamarátovi a psychoanalytikovi. | (B) Sebe. |
| (C) Čitateľovi. | (D) Sebe a čitateľovi. |

Ukážka 7
Poznávacie zájazdy

Destinácia: Praha

Ponuka:

Ponúkame vám 4-dňový poznávací zájazd do Prahy. (Podrobný program zájazdu aj s jeho aktuálnou cenou nájdete na priloženom letáčku.)

Ubytovanie a strava:

Ubytovanie s raňajkami zabezpečíme 4-krát v turistickom hoteli/hosteli v centre Prahy.

Doprava:

Cena zájazdu zahrňuje dopravu luxusným autobusom (LUX).

Cena zahŕňa:

Služby miestneho sprievodcu Prahou počas jedného okruhu, sprievodcu našej cestovnej kancelárie počas celého pobytu, poistenie cestovnej kancelárie proti insolventnosti.

Ostatné doplatky:

Náročnejší klienti si môžu objednať za mierny poplatok miesto v prednej polovici autobusu (100 Sk), jednoposteľovú izbu (200 Sk na jednu noc), taktiež je možné si doobjednať večere (á 152 Sk).

Upozornenie:

Výhrada minimálneho počtu účastníkov zájazdu. Zmena programu vyhradená.

- 49** Aký slohový postup prevláda v ukážke 7?
- 50** Nahradte cudzie slovo *klient* jedným slovenským výrazom.
- 51** V texte ukážky 7 sa nachádza logická chyba. Vypíšte prvé slovo jednej z viet, z ktorých táto logická chyba vyplýva.
- 52** Vytvorte iniciálovú skratku slovného spojenia *cestovná kancelária*.
- 53** Z vety *Zmena programu vyhradená* v ukážke 7 vyplýva, že cestovná kancelária
- (A) zaisťuje klientovi právo na zmenu programu.
 (B) si zaisťuje právo na zmenu programu.
 (C) si vyhradzuje právo skrátiť dĺžku pobytu.
 (D) zaručuje klientovi, že sa program zájazdu nezmení.
- 54** Z textu ukážky 7 vyplýva, že počas celého pobytu majú účastníci zájazdu
- (A) k dispozícii miestneho sprievodcu Prahou.
 (B) predplatenú plnú penziu.
 (C) zabezpečenú dopravu moderným IC vlakom.
 (D) k dispozícii sprievodcu cestovnej kancelárie.
- 55** Ktoré z uvedených tvrdení o cestovnej kancelárii nevyplýva z ukážky 7?
- (A) Umožňuje klientom vybrať si miesto v autobuse.
 (B) Garantuje klientom konanie zájazdu.
 (C) Umožňuje klientom doobjednať si lepšie bývanie.
 (D) Garantuje klientom, že je poistená proti insolventnosti.
- 56** V ktorej z možností sú všetky číslovky napísané správne?
- (A) štyrikrát, štyri razy, stopäťdesiatdva (B) štyrikrát, štyrirazy, stopäťdesiat dva
 (C) štyri krát, štyrirazy, sto päťdesiatdva (D) štyri krát, štyri razy, sto päťdesiat dva

Ukážka 8
Dobroslav Chrobák – Drak sa vracia
(úryvok)

Žena sa vracia ku skutočnosti s odovzdanosťou, ktorej sa naučila za dlhé roky čakania, vymotáva sa z kukly snov. Pohybuje sa po izbe ticho a nehučne ako mačka, ktorá rozoznáva okolie i potme.

Predmety sa poslušne vystupujú jej pohybom a nastavujú zaoblené hrany jej dotykom. Hladí ich dlaňou a bezmyšlienkovite sa s nimi láska, kým ony ticho pradú a obtierajú sa jej o sukňu. Hlboký, priestranný mier a mäkké ticho dotýka sa chladivou dlaňou jej tváre, kladie sa jej k nohám, líha si k nej, objíma ju okolo drieku a usína v jej náručí. Všetko sa zaobľuje, utišuje a vyrovnáva. Pichliache, čo sa ježili pod dlaňou, zmäkli a sú poddajné ako páperie na práve sa vyliahnúvom húsatí.

57 Pomenujte nasledujúce umelecké jazykové prostriedky použité v ukážke 8.

- a) *vymotáva sa z kukly snov*
b) *ticho sa kladie k jej nohám*

58 Určte gramatický rod zámena v slovnom spojení *ony ticho pradú* z druhého odseku ukážky 8.

59 Vypíšte z prvého odseku ukážky 8 jednu dvojicu synonym.

60 Uveďte dvoch predstaviteľov slovenskej medzivojnovnej drámy.

61 Literárny smer, v duchu ktorého je vytvorená novela *Drak sa vracia*, sa nazýva *naturizmus* preto, lebo jeho hrdinovia

- (A) žijú v tesnom zväzku s prírodou. (B) sú mravne narušené osobnosti.
(C) bojujú za národné záujmy. (D) usilujú sa o čistotu umenia.

62 Ako pôsobí Eva (žena vystupujúca v ukážke 8) na svoje okolie?

- (A) Znepokojujúco. (B) Sentimentálne. (C) Neutrálne. (D) Upokojujúco.

63 Ktorí dvaja z uvedených autorov boli predstaviteľmi katolíckej moderny?

- (1) L. Novomeský (2) E. B. Lukáč (3) J. Smrek (4) R. Fabry
(5) R. Dilong (6) M. Rázus (7) J. Silan

64 Eva sa za dlhé roky čakania (druhá veta ukážky 8) zdanlivo zmierila s osudom. V skutočnosti však stále čakala na návrat

- (A) Draka. (B) Šimona. (C) syna. (D) manžela.